

Роман Михайлович Насіров,

народний депутат України (Верховна Рада України VIII скликання), голова Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики

Народився 3 березня 1979 р. у м. Чернігові. У 2000 р. здобув повну вищу освіту в Чернігівському державному інституті економіки та управління за спеціальністю “Фінанси”, у 2001 р. — другу вищу освіту в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за напрямом підготовки “Право”. Має досвід роботи в провідних фінансових установах як в Україні, так і за кордоном. Вільно володіє українською, російською та англійською мовами.

УДК 336.143

Р. М. Насіров

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Найважливішим завданням удосконалення вітчизняного податкового регулювання, що належить до пріоритетних напрямів діяльності Національної ради реформ, є досягнення прийнятих владою на основі суспільної згоди та підтримки політичних цілей, які відображені у відповідних стратегічних документах. Зовнішні й внутрішні виклики стагнації економіки, політична нестабільність потребують посилення інституційної конкурентоспроможності, суттєвих змін у системі державного управління України. У статті розглядаються засади подальшого реформування національної податкової системи в контексті Коаліційної угоди та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Ключові слова: податкова система, податкова реформа, податкове регулювання, рекомендації МВФ.

Літ. 14.

Р. М. Насіров

РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Важнейшим заданием совершенствования отечественного налогового регулирования, которое относится к приоритетным направлениям деятельности Национального совета реформ, является достижение принятых властью на основе общественного согласия и поддержки политических целей, которые отображены в соответствующих стратегических документах. Внешние и внутренние вызовы стагнации экономики, политическая нестабильность требуют усиления институциональной конкурентоспособности, существенных изменений в системе государственного управления Украины. В статье рассматриваются основы дальнейшего реформирования национальной налоговой системы в контексте Коалиционного соглашения и Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом.

Ключевые слова: налоговая система, налоговая реформа, налоговое регулирование, рекомендации МВФ.

© Насіров Р. М., 2015

Roman Nasirov

REFORMATION OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE

The major task of improving domestic tax regulation relating to the priority directions of the National Council of Reforms are achievement of political objectives accepted by government on the base of social consensus and support that are reflected in relevant strategic documents. External and internal challenges of economic stagnation, political instability require strengthening the institutional competitiveness and significant changes in government of Ukraine. The paper examines backgrounds for further reformation of the national tax system in the context of the Coalition Agreement and Association Agreement between Ukraine and the European Union.

Keywords: tax system, tax reform, tax regulations, recommendations of the IMF.

JEL classification: H20, H21, H61.

Імплементация європейських норм і правил у сфері управління державними фінансами передбачає реалізацію системних заходів щодо вдосконалення бюджетно-податкового законодавства в Україні. Основні положення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі — Угода про асоціацію) [1] за умови їх послідовної реалізації дають змогу створити інноваційний базис стратегічного розвитку нашої держави, що знайшло відображення в цілях і завданнях, визначених у Коаліційній угоді [2], зокрема стосовно ключових перетворень у фіскальних відносинах. Сьогодні завдяки консенсусу парламентських фракцій підтримується політична рівновага щодо вектора євроінтеграції в реформуванні національної економіки, відображеного в програмних документах влади [3—5]. Тому питання розроблення дорожніх карт скоординованих дій із підготовки законодавчих новацій перебувають у центрі уваги Верховної Ради України, органів виконавчої влади, бізнесу та суспільства.

Завдання макроекономічної стабілізації в Україні ускладнюється кризовими явищами, що характеризуються спадом ВВП (–6,8 % у 2014 р.) на тлі глобальної тенденції нестабільного економічного зростання. Унаслідок агресії Російської Федерації фізично зруйновано та втрачено значну частину виробничих потужностей. На початок 2015 р. зберігається від’ємна динаміка виробництва, водночас індекс споживчих цін до попереднього періоду сягнув близько 130 %. Національна валюта девальвувала з 8 до 23—24 грн за 1 дол. США, зросли боргові зобов’язання держави.

Структурна модернізація вітчизняної економічної системи потребує подолання дисбалансів у економіці, поглиблення яких характеризується збільшенням дебіторсько-кредиторської заборгованості в реальному секторі, дефіцитом фінансових ресурсів, що призводить до нарощення обсягів зовнішніх запозичень. У контексті децентралізації необхідно послідовно впровадити нові механізми вирівнювання фінансових можливостей регіонів, що дасть змогу повною мірою забезпечити прискорення економічної динаміки, виконання встановлених орієнтирів соціального розвитку.

Ускладнення ситуації у фіскальній сфері України супроводжується загостренням ризиків зниження інвестиційної активності, посиленням тенденцій міграції робочої сили й капіталу тощо. Запровадження адекватних заходів

державного регулювання, спрямованих на нейтралізацію таких ризиків, виявилось замало. Протягом останнього року було підвищено ставки та розширено базу низки податків і зборів [6; 7]. На доходи бюджету впливали інфляційні процеси, переплати податків та бюджетна заборгованість із відшкодування ПДВ. Таким чином, у 2014 р., незважаючи на певне зростання фактичних податкових надходжень до зведеного бюджету України порівняно з попереднім роком, доходи, що формувалися за допомогою обов'язкових платежів і зборів, були недовиконані відносно встановлених законом показників.

Наприкінці минулого року до податкової системи України були внесені зміни, котрі сприяли посиленню фіскальної консолідації — зростанню надходжень до державного й місцевих бюджетів усіх рівнів із метою зменшення ресурсного дефіциту та виконання державних боргових зобов'язань. Це дало змогу певною мірою компенсувати розбалансованість дохідних і видаткових частин бюджетів усіх рівнів, а також частково відшкодувати витрати на утримання армії, забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб і учасників АТО, відновлення зруйнованої інфраструктури Донбасу та обслуговування державного боргу.

Отже, з огляду на макроекономічну ситуацію в Україні, окреслена спрямованість податкової реформи об'єктивно обумовлена. До речі, через значні фіскальні дисбаланси інші європейські країни теж були вимушені вдатися до аналогічних заходів.

До податкових інструментів забезпечення фіскальної консолідації, задіяних у процесі реформування податкової системи України, можна віднести:

- нову концепцію оподаткування податком на прибуток підприємств із одночасним скасуванням більшості пільг, зокрема спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, а також на підтримку інвестиційних проектів;

- збільшення ставки податку на доходи фізичних осіб, місячний розмір яких перевищує десятикратну величину мінімальної заробітної плати, із 17 до 20 %;

- запровадження оподаткування пенсій, суми котрих перевищують три мінімальні заробітні плати в частині такого перевищення;

- підвищення ставки податку на доходи фізичних осіб у частині пасивних доходів, у т. ч. нарахованих у вигляді дивідендів за акціями та/або інвестиційними сертифікатами, що виплачуються інститутами спільного інвестування, з 5 до 20 %;

- збільшення ставок і розширення бази акцизного податку;

- запровадження податку на нежитлову й комерційну нерухомість та зміцнення бази податку на житлову нерухомість (за рахунок зниження неоподаткованого мінімуму);

- уведення транспортного податку;

— подовження дії воєнного збору до набрання чинності рішенням Верховної Ради України про завершення реформи Збройних сил України тощо.

За наполяганням коаліції вперше за багато років встановлено підвищену ренту на окремі види корисних копалин — залізну руду та природний газ. Варто зауважити, що такі зміни супроводжуються активними дискусіями з боку представників бізнесу. На наш погляд, за наявності узгоджених позицій щодо розкриття інформації підприємств у рамках фінансової й нефінансової звітності, доцільно на громадських засадах створити спеціальну аналітичну групу незалежних експертів. Із метою дотримання принципів нейтральності та справедливості в зобов'язаннях щодо сплати рентних платежів завданням фахівців має стати аналіз і оцінка ланцюжка доданої вартості продукції, її рентабельності з урахуванням кон'юнктури ринків, ризиків трансфертного ціноутворення та ін.

Серед суперечливих змін у вітчизняному податковому законодавстві — запровадження акцизного податку на роздрібний продаж підакцизних товарів за ставкою 5 %. Такий обов'язковий платіж можна вважати певною модифікацією відомого податку з продажу. Його введення у складі джерел дохідних частин бюджетів органів місцевого самоврядування знайшло позитивний відгук у зв'язку зі збільшенням не лише ресурсної бази, а й потенційних можливостей влади у сфері боротьби з тіньовим сектором економіки. Водночас представники громадськості та бізнесу звертають увагу законодавців на недосконалість механізму адміністрування, а також на відсутність чіткого розуміння того, які саме суб'єкти підприємництва є платниками цього податку. Можна погодитися, що не зовсім вдалим є пропозиції Державної фіскальної служби України стосовно законодавчого врегулювання в Податковому кодексі поняття кінцевого споживача та посилення функцій контролю виникнення податкових зобов'язань у такої категорії суб'єктів оподаткування. Наприклад, у США при застосуванні податку з продажів конфліктні ситуації виникають унаслідок недосконалості класифікації торгових операцій у частині їх належності до кінцевих стадій споживання.

Не можна вважати остаточно реалізованими наміри зменшити кількість податків і зборів із 22 до 9 з метою активізації підприємницької діяльності. На думку багатьох експертів, з огляду на формальний характер об'єднання декількох податків, фактична кількість податків і зборів у складі податкової системи України перевищує задекларовану в Коаліційній угоді¹.

Позитивним є те, що скасовано три збори: на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства; у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на

¹ Законом, що вніс зміни до Податкового кодексу України, у складі податкової системи визначено 11 податків і зборів. При цьому два з них включають ще по декілька податків і зборів: податок на майно — транспортний податок, плату за землю та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; рентна плата — плату за користування надрами, збір за користування радіочастотним ресурсом України, збір за спеціальне використання води, збір за спеціальне використання лісових ресурсів, рентну плату за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України.

природний газ для споживачів усіх форм власності — з 1 січня 2016 р.; за провадження деяких видів підприємницької діяльності. Включено в акцизний податок збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну й теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками. Доцільність цієї трансформації зумовлена тим, що у країнах ЄС енергетичні продукти, зокрема бензин, електроенергія, газ, вугілля, дизельне паливо, належать до підакцизних товарів. Об'єднання фіксованого сільськогосподарського податку з єдиним податком також можна кваліфікувати як ознаку спрощення законодавства, оскільки обидва податки є різновидами спеціальних режимів оподаткування.

Утім, податкова система, сформована за наслідками зазначених змін, ще не створила передумов для досягнення стратегічної мети — забезпечення стійкого економічного зростання на інноваційних засадах. Істотним недоліком в управлінні змінами у фіскальній сфері в Україні є визначення тактичних завдань реформування без розроблення податкової стратегії на середньострокову перспективу. Слід констатувати, що такого висновку дійшла більшість учасників круглого столу “Актуальні питання проведення податкової реформи в Україні”, котрий проводився 26 березня 2015 р. Комітетом Верховної Ради України з питань податкової та митної політики.

На окрему увагу заслуговує послідовне внесення змін у врегулювання податкових відносин у контексті здійснення бюджетної децентралізації. Результатом практичної імплементації останніх урядових ініціатив щодо підвищення фінансової спроможності місцевого самоврядування й реформування системи міжбюджетних відносин стало внесення змін до Бюджетного кодексу України [8], завдяки яким більшість складових системи фінансового вирівнювання та підходи до її організації зазнали помітних перетворень.

Зокрема, розширено перелік закріплених податків та переглянуто нормативи їх розподілу між рівнями бюджетної системи. За інформацією Міністерства фінансів України, приріст фінансових ресурсів місцевих бюджетів за січень — лютий 2015 р. проти відповідного періоду 2014 р. у порівнянних умовах сягнув 24,5 %, або 2,5 млрд грн [9]. Згідно з розрахунками, запровадження нових податків надає можливість збільшити загальний фонд місцевих бюджетів додатковим ресурсом у обсязі до 25 млрд грн. Загалом фінансове відомство цього року, враховуючи сальдо міжбюджетних трансфертів, передбачає зміцнення місцевих бюджетів додатковим ресурсом обсягом до 45 млрд грн [10]. Таким чином, фінансовий потенціал місцевих бюджетів на 2015 р. у стандартних умовах може зрости на 24,6 %. За оптимістичними оцінками, у разі тісної, злагодженої взаємодії центральних і місцевих органів влади доходи місцевих бюджетів у майбутньому збільшаться вдвічі або втричі [11].

Разом із тим слід крок за кроком підвищувати ступінь децентралізації у формуванні й виконанні місцевих бюджетів. В умовах розширення переліку закріплених податків та перегляду нормативів їх розподілу між рівнями

бюджетної системи забезпечення їх збалансованості відповідно до фактичних видаткових потреб ускладнене. Зазначені зміни спричинили поглиблення диференціації можливостей органів місцевого самоврядування щодо розширення дохідної бази місцевих бюджетів, зокрема за рахунок особливостей розміщення бази оподаткування, а також адміністрування тих податків і зборів, надходження котрих включаються до місцевих бюджетів.

Стосовно вдосконалення інституту місцевих податків і зборів залишаються невирішеними питання збільшення можливостей органів місцевого самоврядування щодо регулювання ставок та баз оподаткування, впровадження спеціального (місцевого) оподаткування як додаткового фінансового інструменту для реалізації повноважень із надання місцевих суспільних послуг. Наприклад, місцевими радами на 2015 р. затверджені надходження податку на нерухоме майно в обсязі лише 226,2 млн грн. Якщо порівняти його з розміром надходжень плати за землю у 2014 р. (12,8 млрд грн [9]), можна зробити висновок, що фіскальний потенціал інституту місцевих податків і зборів практично не реалізований. Окрім того, очевидні проблеми з адмініструванням податку на нерухоме майно. Вони пов'язані з недостатнім наповненням інформацією (станом на 1 січня 2015 р. тільки на 40 %) Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що унеможливає дотримання принципу справедливості оподаткування, адже виникає ризик перекидання тягаря податку лише на тих, чия нерухомість включена до цього реєстру.

Подальше реформування податкової політики буде успішним за умови здійснення структурних перетворень у основних галузях економіки, створення сприятливого клімату для ведення бізнесу, підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів, у т. ч. у рамках концепції здобуття енергонезалежності, дотримання жорсткої фіскальної дисципліни. Не менш важливою є синхронізація вдосконалення податкового регулювання з основними засадами грошово-кредитної політики.

На середньостроковий період необхідно визначити цільові показники формування державного бюджету (фіскальні кількісні критерії), що мають набути статусу бюджетних правил. Загальні обмеження, котрі в середньостроковій перспективі отримають такий статус, повинні передбачати, з урахуванням податкового законодавства, граничні показники перерозподілу ВВП через державний бюджет. Не менш важливим є обмеження дефіциту бюджету сектору загальнодержавного управління. Відповідно до Меморандуму про економічну та фінансову політику з МВФ зазначений дефіцит необхідно скоротити з 4,6 % ВВП у 2014 р. до 2,6 % у 2018 р. Відношення загального обсягу державного й гарантованого державою боргу до ВВП має становити 71 % у 2020 р. [12].

Орієнтири для проектування податкової реформи в перспективі закладені в Рекомендаціях ОЕСР щодо податків та економічного зростання, які містяться в робочому документі цієї організації під назвою “Реформи в проведенні податкової політики та економічне зростання”. Згідно з Рекомендаціями ОЕСР,

реформа, метою котрої є створення податкової системи, що не перешкоджає економічному зростанню, має відбуватися з урахуванням принципу нейтральності щодо доходів юридичних і фізичних осіб. Окрім того, варто передбачити перенесення податкового навантаження з доходів на споживання та/або житлову нерухомість. Удосконалення податкової системи повинне здійснюватися на основі розширення бази обов'язкових платежів і зниження ставок оподаткування та/або поліпшення її властивостей у контексті взаємодії просторово-часових зовнішніх і внутрішніх чинників забезпечення стабільності в суспільстві. При цьому наголошується, що перевага перенесенню податкового навантаження на споживання й податки на власність може надаватися лише за наявності якісного менеджменту у сфері державних фінансів [13]. Зазначене, зокрема, включає наближення положень національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Основними орієнтирами при цьому можна вважати:

- зниження податкового навантаження на економіку як умову забезпечення її стійкого зростання;
- запровадження податкових стимулів для інновацій;
- гармонізацію норм і правил із питань ПДВ, акцизного податку й мита;
- перенесення податкового навантаження з доходів на житлову нерухомість і споживання;
- поступове підвищення фіскальної ефективності екологічно орієнтованих податків і зборів на основі реалізації Національної стратегії наближення законодавства України до норм ЄС у галузі охорони довкілля;
- розроблення довгострокової стратегії підвищення ставок податку на парникові гази до мінімального рівня в країнах ЄС;
- упровадження енергетичних податків і зборів згідно з Директивою 2003/96/ЄС.

Слід зазначити, що сьогодні міжнародна спільнота приділяє особливу увагу наднаціональним податковим правилам із метою створення стабільніших умов для господарської діяльності економічних агентів. Наприклад, країни G-20 останніми роками активно обговорюють проблему ухилення від сплати податків, зокрема методи протидії штучному спотворенню бази й способів оподаткування прибутку юридичних осіб. Усі країни G-20 проявляють жвавий інтерес до питань, пов'язаних із потенційними можливостями суб'єктів господарської діяльності вести податкове планування, економити ресурси за рахунок обов'язкових платежів, зберігаючи ділову активність та уникаючи банкрутства. Такі дії призводять до нерівномірного податкового навантаження, створюють сприятливі умови для використання несправедливих ринкових переваг.

Подальша співпраця з МВФ, іншими міжнародними фінансовими організаціями потребує глибокого аналізу рекомендацій, відображених у Меморандумі про економічну та фінансову політику [12], де визначені основні напрями змін у національному податковому законодавстві в безпосередній координації із заходами з імплементації Угоди про асоціацію.

По-перше, йдеться про збереження курсу на детінізацію зарплат і реформу єдиного соціального внеску. При цьому темпи таких змін доцільно гармонізувати з прогресивним скороченням витрат на пенсійне забезпечення.

Як відомо, основою ринкової системи господарювання є зміцнення інституту власності. Тому в рамках політики захисту прав власників та інвесторів треба забезпечити рівні конкурентні умови для суб'єктів господарювання в різних секторах економіки, резидентів і нерезидентів. Таким чином, інституційні умови оподаткування мають створювати мотивацію невивідності ухилення від сплати податків.

До шляхів досягнення поставлених цілей можна віднести:

- надання можливості громадянам легалізувати своє майно й активи за допомогою податкової амністії та/або легалізації (як передумови введення жорстких методів контролю податкових зобов'язань);

- запровадження жорстких, непрямих методів контролю податкових зобов'язань фізичних осіб, включаючи “нульову” декларацію станом на певну дату;

- зміну принципів декларування доходів фізичних осіб, а також спрямування контрольної-перевірочної роботи з виявлення помилок на викриття активів платників, прихованих від оподаткування;

- включення ухилення від сплати податків до складу предикатних злочинів у співробітництві з FATF.

Узагалі заходи з легалізації тіньового сектору доцільно вживати одночасно з обмеженням обігу готівкових коштів та обсягу готівкових розрахунків у економіці, посиленням контролю виконання податкових зобов'язань платників податків, підвищенням довіри суспільства до податкових органів. Паралельно треба поглиблювати співпрацю з міжнародними інституціями в частині формування єдиного інформаційно-аналітичного простору для обміну відомостями про платників податків, об'єкти оподаткування, а також чіткої інтернаціональної міжвідомчої координації.

По-друге, рекомендації МВФ включають запровадження загальної системи оподаткування у сфері сільського господарства із січня 2016 р. і відповідні заходи. Не піддаючи сумніву своєчасність таких пропозицій, на наш погляд, варто розглянути концепцію державної підтримки сільськогосподарського сектору вітчизняної економіки крізь призму реалізації заходів продовольчої безпеки. Крім того, допомогу аграрному бізнесу у вигляді сукупності бюджетних видаткових програм і пільг у оподаткуванні потрібно гармонізувати з положеннями Угоди про асоціацію щодо засад і критеріїв державної допомоги з урахуванням зобов'язань нашої держави як члена Світової організації торгівлі.

Отже, на нашу думку, скорочення податкових пільг у аграрному секторі економіки доцільно супроводжувати компенсаційними заходами державної допомоги виробникам сільськогосподарської продукції, що відповідатиме

найкращій європейській практиці. До речі, стосовно преференцій у інших галузях економіки слід мати на увазі таке. Україна протягом трьох років із дати набрання чинності Угоди про асоціацію повинна, зокрема, прийняти національне законодавство про державну допомогу та створити незалежний у своїй діяльності орган, котрий матиме повноваження, необхідні для належного моніторингу й контролю всіх видів відповідного фінансування. Цей орган, окрім іншого, буде вповноважений дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до критеріїв, визначених у статтях 262 і 264 Угоди про асоціацію, а також вимагати повернення державної допомоги, наданої незаконно. Взагалі, коли йдеться про реальний сектор економіки, потрібно гармонізувати стратегічні напрями податкової реформи, а також практичні кроки всіх гілок влади з удосконалення фіскального законодавства з урахуванням пропозицій від бізнес-спільноти.

По-третє, в рамках рекомендацій МВФ необхідно всебічно обговорити питання введення нової системи оподаткування для підприємств добувної промисловості, до 1 липня 2015 р. опрацювати його разом із бізнес-спільнотою та подати на розгляд Верховній Раді України, щоб забезпечити застосування оновлених, ретельно обґрунтованих рентних ставок із 1 січня 2016 р. Однією з ключових проблем щодо ренти залишається визначення об'єкта оподаткування. За висновками багатьох фахівців, ефективнішим є обкладання податком фінансового результату, а не обсягу видобутого ресурсу в кількісному виразі. На наш погляд, до способів удосконалення оподаткування підприємств добувної промисловості варто також віднести можливість підвищення ставок на відходи та поступового доведення їх до економічно обґрунтованого рівня, що потребує належного розкриття інформації про витрати, включаючи природоохоронні заходи.

По-четверте, поради МВФ стосуються подальших кроків у напрямі розширення бази оподаткування доходів громадян шляхом запровадження прогресивних податкових ставок. Слід зауважити: хоча такі дії спрямовані на посилення принципу справедливості у вітчизняній податковій системі, їх необхідно гармонізувати з найкращою практикою європейських країн. Йдеться про зміну відповідних норм у кореспонденції з даними про рівень доходів населення, ступінь їх диференціації за критеріями, прийнятими у світі.

На порядку денному — реформа Державної фіскальної служби України. Це питання розглядається в організаційному аспекті з погляду перепідпорядкування її Міністерству фінансів України, а також необхідності скорочення управлінських ланок. Удосконалення адміністрування податків передбачає ліквідацію тінювих схем у зовнішньоекономічній діяльності та податкових ям, а також поліпшення транспарентності шляхом забезпечення оприлюднення інформації щодо суб'єктів господарювання, котрі мають податковий борг, запровадження електронних сервісів для платників податків, остаточного врегулювання системи електронного адміністрування ПДВ, розширення сфери

застосування реєстраторів розрахункових операцій. Українцям актуальним є проведення переговорів із іншими державами щодо уникнення подвійного оподаткування з метою укладення нових і внесення змін до чинних угод, зокрема з Кіпром, Швейцарією, Люксембургом, Нідерландами та ін.

З огляду на стан державних фінансів, тягар військових витрат, необхідність виплат по зовнішніх боргах та втому бізнесу від постійних змін податкового законодавства, багатьма управлінцями висловлюється думка про недоцільність і неможливість радикальних змін, незважаючи на певний негативний вплив заходів податкової реформи на економічні процеси. На наш погляд, сьогодні урядовці мають пояснити суспільству й бізнесу вимушений характер політики фіскальної консолідації, визнати її реальні соціально-економічні наслідки та показати, за яких умов і в якому напрямі буде змінено податкову політику. Зокрема, потрібно визнати, що з початком економічного піднесення в Україні буде проведено наступний етап перетворень у цій сфері. Серед базових принципів реформування визначено системність, адже податкові реформи мають бути комплексними та включати фундаментальні зміни в правила і структурі оподаткування; нейтральність, що дасть змогу уникнути спеціальних податкових привілеїв або пільг; простоту та спроможність бізнесу платити податки; справедливу відповідальність влади й бізнесу перед законами, а також ефективність, яка стимулюватиме бізнес, інвестиції, створення робочих місць, конкурентоспроможність і економічне зростання України [14].

Якою має бути добре спроектована й продумана податкова реформа?

Процес змін повинен бути націленим на чітко визначені завдання, відповідати потребам і можливостям економіки та системи державних фінансів, передбачати адекватні засоби досягнення встановлених кількісних і якісних індикаторів. При цьому велике значення має наявність дорожньої карти з урахуванням міжнародних податкових правил.

Вибір технологій управління змінами повинен визначатися станом економіки й державних фінансів, масштабами ухилення від оподаткування, адміністративних витрат, а також політичною кон'юнктурою. Навіть слушні пропозиції щодо реформування податків, висунуті в періоди загострення суперечностей у суспільстві, можуть бути відхилені. Також важливу роль відіграє прогнозування транзакційних витрат перехідного періоду, імплементація нових податкових правил, коли у відповідь на зміни в оподаткуванні відбувається коригування поведінки економічних агентів.

Успіх податкової реформи залежатиме від ефективності розробленої комунікаційної стратегії, що передбачатиме налагодження діалогу з бізнесом, громадськими організаціями, науковою спільнотою, групами, що мають спеціальні інтереси. У свою чергу, прозорість податкової реформи має забезпечуватися через оприлюднення очікуваних наслідків її реалізації та звіти уряду про хід і фактичні наслідки реформи.

Список використаних джерел

1. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/tu/publish/article?art_id=246581344&.
2. Угода про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” : підпис. 27.11.2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>.
3. Програма діяльності Кабінету Міністрів України : схвал. постановою Верховної Ради України від 11.12.2014 № 26-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19>.
4. Про забезпечення впровадження єдиної державної політики реформ в Україні : указ Президента України від 23.07.2014 № 614/2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/614/2014>.
5. Стратегія сталого розвитку “Україна-2020” : схвал. указом Президента України від 12.01.2015 № 5/15 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
6. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні : закон України від 27.03.2014 № 1166-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>.
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України : закон України від 31.07.2014 № 1621-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>.
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо реформи міжбюджетних відносин) : проект закону від 22.12.2014 № 1557 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53049.
9. Інформація щодо стану виконання місцевих бюджетів за січень — лютий 2015 року / М-во фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=292741.
10. Виступ Міністра фінансів України Наталії Ярьєско під час години уряду у Верховній Раді 16.01.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=407049&cat_id=397854.
11. Реформа міжбюджетних відносин дозволить збільшити доходи місцевих бюджетів у кілька разів / Прес-служба М-ва фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247843254.
12. Меморандум про економічну та фінансову політику (між Україною та Міжнародним валютним фондом) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=399100&cat_id=54623.
13. Tax Policy Reform and Economic Growth. Tax Policy Study No 20. — OECD Publishing, 2010. — 154 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-policy-reform-and-economic-growth_9789264091085-en.
14. Перше засідання Робочої групи з оподаткування Національної ради реформ / М-во фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=413902.